

ULKOMINISTERIÖN RAUHANVÄLITYSKESKUS

Tausta

Rauhanvälitys on ollut Suomen julkilausuttu ulko- ja turvallisuuspoliittinen painopiste vuoden 2007 hallitusohjelmasta lähtien. Suomi on pitkään panostanut normatiiviseen työhön eli osaltaan vahvistanut rauhanvälityksen asemaa YK:n, EU:n ja ETYJ:n keinovalikoimissa. Suomalaisia on myös lähetetty rauhanvälitykseen liittyviin tehtäviin kansainvälisiin järjestöihin ja tätä kautta vahvistettu suomalaista osaamista. Varsinaisen rauhanvälitystoiminnan osalta ulkoministeriö on rahoittanut sekä suomalaisten että kansainvälisten järjestöjen toimintaa.

Rauhanvälityskeskus

Rauhanvälitys edustaa jatkumoa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, jonka ytimeen kuuluu tuki monenväliselle järjestelmälle ja konfliktien rauhanomaiselle ratkaisulle. Suomen ulkopoliittisen jatkumon ohella Suomen oma tarina, sisällissodasta ja köyhyydestä vaurauteen ja vakauteen, vahvistaa uskottavuuttamme toimijana.

Hallitusohjelmassa 2019 todettiin, että konfliktinesto, rauhanvälitys- ja rakennus ovat Suomen ulkopoliittikan vahvistuva painopiste. Lokakuussa 2020 ulkoministeriön poliittisella osastolla aloitti toimintansa uusi toimintayksikkö, Rauhanvälityskeskus. Keskuksen tarkoitus on kehittää edelleen Suomen rauhanvälitystä ja erityisesti ulkoministeriön omaa toimintaa. Suomen edustustoverkoston 92 toimipistettä ovat merkittävä voimavara diplomaattisen rauhanvälityksen kehittämisessä.

Hallitusohjelman mukaisesti keskus pyrkii laajentamaan suomalaista osallistumista rauhanvälitys- ja vuoropuheluprosesseihin sekä vahvistamaan verkostomaista toimintatapaa suomalaisten rauhanvälityksen toimijoiden kanssa. Suomalaisen järjestöjen ohella naisrauhanvälittäjäverkosto, vesidiplomatiaverkosto ja Eduskunnan rauhanvälityksen ystäväryhmä edustavat keskeisiä yhteistyötahoja.

Ulkoministeriön oma rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen, jossa edustaja Said Ahmed toimii ministeri Haaviston erityisedustajana. Osa aloitteista toteutetaan yhteistyössä joko suomalaisen tai kansainvälisen järjestön kanssa.

Ulkoministeriö on vuodesta 2018 alkaen panostanut vesidiplomatiiaan kehittämällä konseptia ja rakentamalla verkoston, joka tuo yhteen asiantuntijoita valtionhallinnosta, yliopistoista, järjestöistä ja yrityksistä. Verkoston asiantuntemusta on hyödynnetty sekä luottamukselliseen työhön että julkisempiin tilaisuuksiin kuten koulutuksiin. Suomella on pitkäaikaista kokemusta rajavesiyhteistyöstä omalta alueeltamme sekä kehitysyhteistyöhankkeiden kautta Mekongin alueelta, Keski-Aasiasta ja Niilin alueelta.

Rauhanvälityskeskus osallistuu aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun rauhanvälityksen toimintaedellytyksistä nykyisessä maailmanlaajuisessa murrostilassa. Huhtikuussa 2022

merkittävimpien rauhanvälitysjärjestöjen edustajat kokoontuivat Helsinkiin keskustelemaan erityisesti Venäjän hyökkäyksen vaikutuksista.

Rahoitus

Vuonna 2021 ulkoministeriön yhteenlaskettu rahoitus rauhanvälitystoiminnalle oli 25,5 miljoonaa euroa. Rauhanvälitysmäärärahan (3 miljoonaa euroa vuonna 2021) ohella rahoitus koostuu tuesta suomalaisille järjestöille, monivuotisista ohjelmista Suomen kumppanimaissa, tuesta tietyille YK-järjestöille sekä rauhanvälitystehtävissä olevien suomalaisten asiantuntijoiden korvauksista.

Rauhanvälityksen määrärahaan kohdistettiin tulevaisuusinvestointeja, jotka päättyvät kuluvana vuonna, jolloin määräraha laskee 4,35 miljoonasta (vuonna 2022) 1,85 miljoonaan euroon (vuonna 2023). Rauhanvälityskeskus koordinoi myös hauraiden valtioiden kehitysyhteistyömäärärahaa, joka nousee 2,15 miljoonasta (vuonna 2022) 2,65 miljoonaan euroon (vuonna 2023).

Vaikuttavuusarviointi

Hallitusneuvotteluissa sovittu mukaisesti rauhanvälitykseen kohdistuneista tulevaisuusinvestoinneista tehtiin vaikuttavuusarviointi, joka valmistui syyskuussa 2022. Ulkopuolisen arvioijan tarkastelu rajoittui hallituskauteen, mutta huomioi Suomen rauhanvälitystoiminnan pidemmän kaaren. Pandemian lisäksi lähtökohdissa huomioitiin, miten lyhyen aikaa rauhanvälityskeskus oli ollut toiminnassa.

Arviointi toteaa, että toiminta on käynnistynyt lupaavasti. Vahvistuneilla resursseilla ja keskuksen toiminnalla on ollut myönteinen vaikutus verkostomaisen toimintatavan vahvistamiseen suomalaisten rauhanvälitystoimijoiden kanssa. Kehittämiskohteita ovat esimerkiksi toimintatapojen ja rahoituspäätösten selkeyttäminen. Toiminnan selkeyttämiseksi ja hallinnollisen työn vähentämiseksi arviointi ehdottaa rauhanvälityskeskuksen hallinnoimien budjettien yhdistämistä.